

Небитов Андрій Анатолійович,
начальник Головного управління
Національної поліції в Київській області,
доктор юридичних наук

КОРУПЦІЯ ЯК ОДНА З ПЕРЕДУМОВ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Постійна увага урядів багатьох країн та міжнародних організацій прикута до проблеми подолання торгівлі людьми та сексуальної експлуатації. У Третій доповіді Єврокомісії щодо боротьби з торгівлею людьми 2020 року [1] зазначено, що Україна увійшла у топ-5 країн за походженням жертв цих кримінальних правопорушень до Європейського Союзу, причому як з метою сексуальної, так і трудової експлуатації (у сферах текстильного виробництва та сільськогосподарського господарства, на будівництві, в туристичному та ресторанному бізнесі, на домашніх роботах), примусового жебрацтва. За даними Єврокомісії, глобальний прибуток від торгівлі людьми становить близько 29,4 млрд євро щороку, а у країнах Європейського Союзу даний показник оцінюється у близько 2,7 млрд євро [2]. Це переконує в актуальності проблеми протидії торгівлі людьми, що приносить величезні кримінальні прибутки її організаторам.

Вирішенню широкого спектру питань, пов'язаних з протидією торгівлі людьми в різні часи присвячували свої праці такі видатні науковці як Н. Н. Ахтирська, А. М. Бандурка, М. Г. Вербенський, О. М. Ємець, Д. Г. Казначєєв, В. А. Козак, Г. Л. Кохан, К. Б. Левченко, А. М. Орлеан, В. М. Підгородинський, Д. Б. Санакоєв, О. В. Святун, Є. Д. Скулиш та багато інших. Разом із тим, залишаються не достатньо дослідженими певні чинники, що впливають на стан роботи правоохоронних органів щодо боротьби з цим злом. З урахуванням викладеного, ставимо за мету розглянути корупцію як одну із передумов сексуальної експлуатації з наступним оприлюдненням результатів, що сприятиме удосконаленню роботи уповноважених суб'єктів у цій сфері.

Відзначимо, що соціально-економічна природа сексуальної експлуатації пов'язана з економічною й культурною глобалізацією, трудовою мобільністю, науково-технічним прогресом, економічними змінами, акультурацією, ескалацією злочинності, корупцією, бідністю, сегрегацією на ринку праці, обмеженістю доступу численних груп населення до ефективної зайнятості, освіти, соціального захисту та інших чинників. Поряд із загальносвітовими тенденціями гуманізації суспільства та розвитком ідей захисту прав людини трансформується і злочинність, що поступово набуває ознак транснаціонального та організованого характеру. Злочинці дедалі віртуозніше маскують власну діяльність під виглядом цілком легальної. Проте ступінь суспільної небезпечності таких посягань не зменшується, а подекуди навіть зростає. Це стосується передусім посягань, предметом яких є

людина. Після світової заборони та скасування рабства це явище не зникло, а лише трансформувалось в інші, дещо менш помітні суспільно небезпечні форми використання людини, зокрема і в різні види сексуальної експлуатації.

Зауважимо, що в Україні щороку реєструються значно більше сотні кримінальних правопорушень за статтею 149 КК України (торгівля людьми) [3], за кожним із яких стоять долі наших громадян. Так, загалом їх обліковано: у 2016 році – 115, 2017 році – 342, 2018 році – 270, 2019 році – 320 [4]. Метою вчинення торгівлі людьми часто виступає якраз сексуальна експлуатація, яку можуть поєднувати з обманом, фізичним або психічним насильством, використанням службової чи іншої залежності потерпілого. За методами «тиску» на жертву виокремлюють насильницьку та ненасильницьку її форми. Водночас, на відміну від сексуального насильства, експлуатація не має самостійного нормативного закріплення, проте пов'язана з низкою суспільно небезпечних діянь, яким притаманний високий рівень латентності. Загальновизнано, що дані офіційної статистики навіть приблизно не відображають реальний рівень кримінальних посягань на статеву свободу та статеву недоторканість особи.

Крім того, корупція може бути одним із чинників такого прямо пов'язаного із сексуальною експлуатацією кримінального правопорушення, як сутенерство (стаття 303 КК України [3]). Сутенерство полягає не просто у наданні приміщень, охороні, транспортуванні проституток до замовників, звідницьтві, рекламуванні, але також у встановленні корупційних зв'язків для забезпечення невтручання державних органів. Сексуальна експлуатація здійснюється підпільно або прикривається легальними формами (утримання нічних клубів, масажних кабінетів, служб знайомств тощо). Таким чином, під сутенерством зазвичай розуміють здійснення охорони та нагляду за пов'язаними, захист їх від конкурентів, забезпечення транспортом, відвернення насильства чи обману з боку клієнтів, забезпечення необхідними засобами, надання медичної допомоги, підшукування клієнтів, надання приміщень, транспортування до замовників, рекламування, встановлення корупційних зв'язків для забезпечення невтручання державних органів та інші дії. [5, с. 884]. На необхідність виявлення та знешкодження корупційних зв'язків осіб, які вчиняють злочини, пов'язані з сексуальною експлуатацією, обґрунтовано вказує О. М. Ємець [6, с. 343–344]. Враховуючи те, що такі кримінальні правопорушення часто носять транснаціональний характер, треба корупційні зв'язки виявляти, документувати та припиняти не лише з працівниками правоохоронних органів та органів державної влади України, проте також із службовими особами інших країн.

В. В. Гладкий зазначає, що корумпована особа є високо толерантною до торгівлі людьми, а тому може сприяти зниженню безпеки людини (це спричиняє додаткове зниження «ціни» людини) в тій мірі, в якій рівень безпеки людини буде економічно вигідним для ринку «живого товару» (коли витрати на поневолення людини, сукупно з витратами на здійснення відповідної організованої злочинної діяльності, становитимуть

загальну суму, що не впливатиме на «конкурентоздатність» людини; у цьому контексті можна орієнтуватись на раніше оприлюднену формулу ціни корупційної послуги [7]). У той же час, наявність в державі людей, поневолення яких видається економічно виправданим, спонукає зловмисників до торгівлі людьми (або ж до зростання вже існуючого ринку «живого товару»). Вони готові співпрацювати з чиновниками для отримання певної протекції [8, с. 56–57].

За результатами дослідження корупції як однієї із передумов сексуальної експлуатації можемо дійти певних висновків. Так, соціальне явище корупції слід переконливо відносити до негативних чинників багатьох процесів, які відбуваються сьогодні. Не виключенням стала проблема протидії сексуальній експлуатації, яка приносить величезні кримінальні прибутки, отже організатори цього ганебного бізнесу, маючи значні фінансові ресурси, зможуть встановлювати корупційні зв'язки з службовими особами органів державної влади та навіть працівниками правоохоронних органів. Ці фактори повинні враховуватись при плануванні та проведенні заходів із виявлення, документування та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із сексуальною експлуатацією.

Список використаних джерел

1. Third report on the progress made in the fight against trafficking in human beings (2020) as required under Article 20 of Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims :Report from the Commission to the European Parliament and the Council. Brussels, 2020 : [сайт]. URL:https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/third_progress_report.pdf.
2. Торгівля людьми в ЄС: українці опинились у топ-5 жертв : [сайт]. URL:<https://www.volyn24.com/news/162551-torgivlia-lyudmy-v-ies-ukrainci-opynyls-u-top-5-zhertv>.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
4. *Генеральна прокуратура України* : [сайт]. URL:<https://www.gp.gov.ua/ua/1stat>.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 9-те вид., перероб. та допов. Київ : Юрид. думка, 2012. 1316 с.
6. Смець О. М. Захист суспільної моралі від злочинних посягань : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2019. 560 с.
7. Hladky V. V. Criminometric Analysis of Corruption Permissiveness and Conditions of Pricing in Corrupt Services. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2019. Vol. 26 [2]. P. 22–34.
8. Гладкий В. В. Корупційна толерантність до торгівлі людьми. Протидія кіберзагрозам та торгівлі людьми (26 листоп. 2019 р., м. Харків). Харків : ХНУВС, 2019. С. 55–57.